

PREOTULU ROMANU.

Diuaru basericescu, scolasticu si literariu.

Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege
voru cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7.

DOMNEDIEESC'A LITURGIA

A S.-LUI JOANU CHRYSOSTOMU.

— Studiu ritualu. —

9. Rogatiune pentru Catechumeni.

S. Chrysostomu in conciinile s'ale de nenumerate ori dîce „*sciu cei initiati ce dîcu.*“ Prin acést'a inse aréta deosebirea între cei initiati si neinitiati, séu între catechumeni si credintiosi.

Nunumai, ci dîce si ace'a, cà prestanti'a si dreptulu statului credintiosiloru stà intr'ace'a, cà potu se iee parte la oblatiune si a se impartasi cu s. cuminecatura, nu inse si catechumenulu. Pentru-cà catechumenulu (celu chiamatu), fia fostu seracu ori avutu, atunci, cându s'a apropiatu tempulu aducerei daruriloru, se scóte afora de baserica, si din midiloculu credintiosiloru.

„*Cu adeveratu catechumenulu desî postesce in fiecare anu, dara neci cându celebrédia pascha (liturgia), pentrucà nu se cumineca cu oblatiune.*“¹⁾ — „*Adese-ori stà seraculu si avutulu in baserica: e aprópe ór'a mysterialoru divine: se scóte celu avutu cá si neiniatu, seraculu inse se introduce in tabernaculele cele ceresci; neci se indignéza avutulu pentrucà scie, cà elu e strainu de mysteriale divine. . . . Acést'a inse dîcu, iubittii mei, de catechumeni, si nu preste totu despre cei avuti.*“²⁾

¹⁾ In eos qui pascha jejunant. Adv. Jud. III. 5. T. I. p. 868.

²⁾ De resur. contra ebriosos 3. T. II. p. 437.

Dreptuace'a cei neinitiati, inainte de aducerea darurilor se scoteau din baserica. — Scoterea si segregarea acést'a formá semnulu distinctivu intre fideli, si intre cei ce nu suntu inca initiati. Asia se caiesce de es. s. Chrysostomu. „*Neci in foru neci in baserica se pôte distinge credintiosulu de catra celu necredintiosu — fora numai de acolo cà celu ce e de façia pre tēmpulu mysterialoru vede pre cei ce se scotu si cei ce remanu.*“¹⁾

Caus'a acestei scóteri precum si a inchiderei s. usie sub tēmpulu celebrarei mysterialoru dīce a fīre „*nu cá si cum amu aflá ceva slabitiune intrensii, ci pentru-cà multi suntu inca mai neperfecti, de cum ar' poté fi de façia la acele.*“²⁾

Mai 'nainte de ce s'ar' fi scosu inse cei neinitiati, intre cari se numeráu: energumenii (indracitii), penitentii si catechumenii, se faceá rogatiune preste dēnsii.

Se vedemu cum si in ce ordu se faceáu aceste rogatiuni? — Façia de acést'a éta ce dīce s. Chrysostomu: „*Cu deosebire acest'a este mysteriulu nostru, indurarea si bunatatea lui Domnedieu: pentru-cà dupa mare indurarea s'a s'a induratu spre noi cei neascultatori. Rogatiunea prima ce se face pentru energumeni este plina de commemorarea indurarei; asiderea si a dōu'a carea se face pentru aceia cari suntu in penitentia, in ace'a éra-si se cere multa indurare; in urma in a trei'a, pentru noi insine infantii cei nevinovati ai poporului invōca indurarea lui Domnedieu.*“³⁾

Dara cá se cunōscemu deplinu cà cându s'au plinitu aceste rogatiuni, — éta ce serie in acést'a privintia s. Chrysostomu: „*In rogatiuni inca vei vedé cà poporulu multu contribue. — Anume, pentru cei indraciti si pentru cei ce suntu in penitentia se facu rogatiuni comune adeca atātu de catra preotu câtu si de catra acei'a (fideli) si toti un'a*

¹⁾ Hom. IV in Math. 7. T. VII, 48. Cfr. Ep. ad. Ephes. Hom. III. 5. T. XI. p. 29 — ²⁾ Hom. 23. 3. in Math. T. VII pag. 311.

³⁾ Hoc quippe suat maxime mysteria nostra, misericordia et benignitas Dei: nam secundum misericordiam suam magnam nos in obsequentes miseratus est. Et prima precatio quam pro energumenis adhibemus, misericordiae commemoratione plena est; secunda quoque, pro iis qui in penitentia sunt, multam misericordiam postulat; tertia demum pro nobis ipsis, populi infantibus innocentes inducit, Deum ad misericordiam provocantes. Hom. 7 al 172, in Math. 4. T. VII. p. 666. Cfr. de incomprehens. III. 6. T. I. p. 725.

si ace'a-si rogatiune dîcu, rogatiune plina de indurare. Érași dupa-ce pre acei'a carii nu potu se fia partasi mesei sante i-amu fi departatu dela cancellele sacre, — se incepe o alta rogatiune, sub decursulu carei'a toti asemene stamu cu faci'a la pamentu, si toti impreuna ne redicamu. . . . Dupa acést'a cându se dà si imprumutatu se primesce pacea, imprumutatu ne sarutamu.¹⁾

Dreptu ace'a dupa conciuene s'a facutu rogatiune comuna preste energumeni si penitenti, si numai dupa plinirea rogatiunei s'au scosu cei neinitiati din baserica si s'a inceputu rogatiunea credintiosiloru.

E dreptu, cà in aceste locuri s. Chrysostomu vorbesce numai despre rogatiune preste energumeni si penitenti, fora se faca amintire si de catechumeni, si inca asia cà rogatiunea cea preste energumeni este *cea de antâiu*.

Acést'a inse nu eschide ace'a, cá si cum si preste catechumeni se nu se fia facutu rogatiune, cà-ci cele ce le amintesce despre energumeni si penitenti, acele apriatu le intregesce intr'altu locu. — Anume:

Nu numai dîce cumcà „*pentru cei neinitati versamu rogatiuni comune,*“²⁾ ci apriatu marturisesce cà „*pentru ace'a causa demanda legile basericeii cá in acestu modu se se faca rogatiuni; nu numai acele care se facu pentru cei credintiosi, ci si acele pentru catechumeni, débrece legea îndémna pre cei credintiosi cá se se róge pentru cei ce inca nu suntu initiati.*“³⁾

1) In precationibus quoque populum videris multum conferre. Etenim pro energumenis et proiis qui in poenitentia sunt, communes et a sacerdote et ab ipsis (fidelibus scil.) preces fiunt; atque omnes eandemque precem concipiunt, precem inquam, misericordia plenam. Rursus cum eos, qui sacrosanctae mensae participes esse nequeunt, a sacris septis arcemus, ineunda est altera oratio, in qua omnes aequae humi jacemus, omnes aequae consurgimus. Ad haec cum pax danda, vicissimque accipienda est, mutus nos exosculamur. Hom 18 in II Cor. 3, T. X. p. 527. — 2) pro non initiatis communes effundimus preces. Hom. 78. in Ioan 4. T. VIII p. 426. — 3) Ob eam causam Ecclesiae leges ad hunc modum preces fieri jubent; non eas duntaxat quae pro fidelibus, sed eas etiam quae pro catechumenis adhibentur, siquidem lex supplicandum pro his qui nondum initiati sunt, fideles excitat. Hom II in II. Cor. 5. T. X. p. 399.

De aci se cunósce dara, cà déca legile basericei întemeiate pre legea de mai 'nainte deja din vechime introdusa in baserica au prescisu rogatiuni pentru catechumeni, — stà fora indoiéla cà afora de energumeni si penitenti se faceá rogatiune si pentru catechumeni, pentru-cá aceste trei graduri, aveáu dreptu se remana in baserica (in nai'a basericei) si nu afora de ace'a, si se fia partasi rogatiuniloru facute pentru ei.

La întrebarea, cà pentru care din aceste trei graduri s'a facutu mai antâiu rogatiune, si respective, care ordu s'a urmatu la rogatiune pentru acele graduri? credemu a aflá ádeverulu si a dá respunsu nimeritu cându dícemu, cà: mai antâiu s'a facutu rogatiune pentru catechumeni, apoi déca s'au scosu acesti'a, a urmatu cea pentru energumeni, — si in urma rogatiunea preste penitenti.

Acést'a a pofritu si ordulu dupa care gradurile numite eráu adapostate in baserica. Cà-ci socotindu dela intrare, in baserica locul de antâiu l'a ocupatu catechumenii (auditorii si competentii). Cfr. Adv. Jud. II. p. 861 T. I. Acestor'a au urmatu energumenii, si apoi penitentii, asia câtu catechumenii eráu mai departati dela cancelulu sanctuariului, éra penitentii mai aprópe.¹⁾

Pentru ace'a díce si S. Chrysostomu cà „*Pentru ace'a cei ce suntu in pecate, mai antâiu se scotu afora. Cà-ci precum atunci cându Domnulu e de façia la mésa, nu se cuvine se fia de façia servitorii, carii l'au vatematu, ci se departéza; asia si aci, cându se aduce afora sacrificiulu si se jertfesce Christosu si óia cea domnedieésca; cându vei audí, se ne rogamu toti in comunu, cându vei vedé aredicându-se acele veluri (cortine) care suntu la usie, atunci se socotesci cà ceriulu celu de susu se prepórta si angerii se scobóra. Dreptu ace'a precum nimeni nu este iertatu se fia de façia dintre cei neinitiati mysterialoru, asia neci dintre acei'a carii suntu initiati, dara necurati.*“²⁾ Se cunósce dara cà penitentii atunci se scoteáu afora din ba-

¹⁾ Leo All. „De rebus Eccl. graec. De Narthece Veteris Ecclesiae l. c. p. 26—59. — ²⁾ Hom. III. in Ephes. n. 5. T. XI pag. 29.

serica cându erá deja aprópe têmpulu aducerei darurilor, séu cei din urma dintre cele trei graduri susu amintiti.

Dupa-ce s'ar' fi departatu si penitentii, s'au inchisu usiele bisericei dela naia,¹⁾ s'au redicatu velulu sanctuariului, si apoi credintiosii aduceáu darurile s'ale,²⁾ prin ce s'a facutu inceputulu liturgiei credintiosiloru.

Va fi acum'a se cunóscemu cuprinsulu rogatiunei pentru catechumeni

Amintindu s. Chrysostomu cà legile bisericei prescriu a se face rogatiune pentru catechumeni, trece si descrie cuprinsulu acelei rogatiuni. — Fiindu-cà aceste rogatiuni suntu încâtu-v'a deosebite de cele prescrise adi in asiediammentulu s. liturgie, o damu in intregulu seu cuprinsu pertractatu de catra acelu s. Parinte in urmatóriale:

Tractarea despre rogatiunea preste catechumeni asia o introduce: *Legea escitédia pre cei credintiosi cá se se róge pentru aceia cari inca nu suntu initiati. Pentru-cà cându diaconulu dîce: „Pentru catechumeni cu de-adinsulu se ne rogamu,“ — nemica face, decátu cà intrég'a multîme a credintiosiloru se escite spre rogatiune pentru aceia. — Aceia adeca suntu inca straini, pentru-cà nu suntu inca saditi in trupulu lui Christosu, neci s'au facutu partasi mysterialoru, ci suntu despartiti de turm'a cea spirituala. Déca inse pentru aceia se cuvine a ne rogá, cu adevveratu cu multu mai vêtosu pentru medularile nóstre. Pentru acea si dîce „Cu de-adinsulu se ne rogamu“ cá adeca nu cumv'a se-i respingi si se te seuiti de aceia cá de nescari straini, si se nu-i recunosci cá pre nescari peregrini. — Pentru-cà ei inca nu au rogatiune prin lege santita si de Christosu data, — ci au lipsa de ajutoriulu acelor'a cari suntu initiati in mysteria. — Stáu aceia adeca afora de foisórele regesci (vestibula regia sanctuarii), departe de canalele cele sacre; si chiar' pentru acea se si scotu cându*

¹⁾ E de sciutu adeca, c pâna cându a tienutu cetirile si invetiatur'a, usiele dela nai'a bisericei au fostu deschise, cá asia se se deie ocaziune si celoru din tend'a bisericei — (necredintiosi — iernatiti si alti penitenti mai grei) — cá se póta ascultá ace'asi invetiatura sacra. — ²⁾ Ephes. Hom. III. n. 3. T. XI. p. 29, — Hom. 23 in Math. 3. T. VII. p. 311.

se facu rogatiunile cele infricosiate. . . . *Éra ace'a „se ne rogamu“ se referesce nu numai la preoti ci si la poporu. — Pentru-cà cându se dîce „se stamu bine¹⁾ — se ne rogamu“ prin acele pre toti ne îndemna la rogatiune.*

Facîndu acésta introducere, incepe a tractá despre cuprinsulu rogatiuni, care a fostu urmatoriulu:

„*Éra cându începêndu rogatiunea, dîce: „Cá Domnedieulu celu preainduratu si induratoriu se asculte rogatiunea loru,²⁾ — se deschida urechile anime loru,³⁾ (Cfr. Hom. I. in Math. T. VII. p. 23), se auda cele ce ochiulu nu a vediatu, urechi'a nu a auditu si la anim'a omului nu a petrunsu,⁴⁾ se-i chame cu cuvêntulu adeverului,⁵⁾ — se sémene intr'ênsii temerea s'a, — se intarésca credint'ia s'a intru animele loru.“ — cá adeca cuvêntulu adeverului se prinda radacini intr'ênsii aducîndu fructulu credintiei, „se le descopere loru evangeli'a dreptatei,“ — cá se-i faca intiepti si apti spre intielegerea evangheliei dreptatei, prin carea se-se escite apoi intr'ênsii dorulu botezului, intru care nu numai cá se stergu pecatele, ci de-odata se si imparte dreptate „se le deie loru minte (semtire) domnedieésca, cugetare curata si viétia vertuósa,“ adeca cá in mintea loru se locuiesca D-dieu, — cugetarea loru se fia inzestrata cu sanetatea spirituala éra viétia se corespunda evangheliei, „cá totu-de-a-un'a se cugete, se dorésca si se faca cele ce suntu ale lui Domnedieu,“ adeca intrég'a loru viétia se fia dedicata Domnului, *dîu'a si nóptea se petréca in legile lui.**

Finindu aceste, dupa-ce s. Chrysostomu aréta legatur'a cea frumósa si armonica intre fiesce care parte a acestoru petitiuni, — continua acelu cuprinsu dîcîndu:

1) acést'a numai cá de exemplu aduce inainte, dara nu s'a tîenutu rogatiunea catechumenilor — 2) de a poté trece diu statulu catechumenatului la statulu credintiosiloru. — 3) cá-ci suntu inca inchise si obscure urechile mintiei 4) n'au auditu adeca inca mysteriale, ci suntu inca departe de acele. Si cându chiar' le-ar' fi si auditu, totutusi nu intielegu cele ce se dîcu, deóre-ce mysteriale pretindu o intielegere si sagacitate nespusa, si nu e destulu cá numai se se auda, — ei inca nu au primitu urechi interne. . . . Că-ci precum profetii in altu modu au auditu, de cum au auditu alti ómeni, — asia si credintiosulu aude alt'cum cá si catechumenulu. — 5) cá se petrunda in adeverurile credintiei.

„*Érasi cu de-adinsulu se ne rogamu pentru dènsii.*“ Asia dara dupa-ce s'a gatatu o parte a cereriloru, érasi se reia firulu rogatiunei. Si pentru-ce? Pentru ace'a — dîce s. Chrysostomu — *debre-ce in rogatiune indelungata, sufletulu s'a indatinatu a dormita, si asia trebue de nou treditu, voiesce adeca se poftésca érasi cev'a mare si excelsu, pentru ace'a se dîce: Érasi cu de-adinsulu se ne rogamu.*“ Si ce e acést'a?

„*Cá pre ei de totu lucrulu reu si din totu pecatulu diavolescu si obsediarea celui contrariu se-i mantuiésca*“, adeca cá se nu între in tentatiune, „*se-i invrednicésca in tîmpu cuviosu baiiei nascerei a dóua si iertarei pecatelorú*“, prin acést'a catechumenii se invétia la cunóscerea puterei botezului, spre a intielege cá botezulu este renascere, adeca asia ne nascemu din apa cá din pantecele mamei, — „*vestmêntului nestricatiunei*“, — cá-ci celu ce primesce demnitatea de fiu, devine nestricatu — „*se binecuvente intrarile, esîrile si tóta viét'a, casele si locuintiele*“, cereri de lucruri temporale referitórie la némuri si servitori „*si pruncii loru*“, cá pre acesti'a se-i crésca, binecuvinte, si perducundu-i la mesur'a etatei se-i instruedie intru intieptiune, si tóte cele ce li se voru propune se le servésca spre folosintia.“

Dupa rogatiunea acést'a a dóu'a (diaconulu) „*demanda cá se se scóle*“ (dreptu ace'a pâna cându s'au dîsu rogatiunile de mai susu, catechumenii siedeáu in genunchi) . . . si cá ei insii se indrepte rogatiune catra Domnedieu. Deórece unele le dîcemu noi, éra altele lasamu se dîca ei, dupa-ce mai antâiu le-amu deschisu usiele cererei; si precum facemu cu pruncii pre cari mai antâiu i invetiamu si apoi i lasamu se vorbésca: asia dîcemu acestor'a: „*Catechumeniloru! rogative de angerulu pabei, cá tóte cele vóue propuse se ve servésca spre pace, — rogative cá tóta díu'a si tóte dílele vietiei vóstre in pace se le petreceti, capetu crestinescu nerusinatú si folositoriu (se aveti), pre voi insive Domnedieului celui viu si Christosului Lui se ve dati (recomendati).*“ (Cfr. T. I. pag. 870.)

Finindu-se rogatiunea acést'a a trei'a, in urma (diaconulu) „*demanda se plece capetele cu acelu cugetu cá fiindu ascultate rogatiunile se primésca binecuventare dela D.-dieu; deórece cel'a ce binecuventa nu e omu, ci prin manile si limb'a lui offerimu Imperatului (cerescu) capetele celoru presenti*“ dupa care dîcundu toti, Aminu, se scotu catechumenii.¹⁾

Din cele commemorate aci mai in urma, se cunósce cá plecându catechumenii capetele, Arhiereulu cu preotii impreuna estindeáu manile s'ale preste acei'a si asia i binecuventá. Carea a fostu formul'a binecuventarei, nu se amintesce.

Decumv'a vomu asemená rogatiunile aceste facute preste catechumeni cu rogatiunea prescisa adi in asiediammentulu liturgiei, vomu cunósce, cá s. Chrysostomu in liturgi'a de catra dënsulu compusa din tóte acele rogatiuni parte a retienutu unele cereri din cuventu in cuventu, parte le-a contrasu intr'un'a. — Asia de es. s'au retienutu din cuventu in cuventu aceste: „Pentru cei chiamati se ne rogamu, — Se-i chiamo pre ei cu cuventulu adeverului, — se le descopere loru evangeli'a dreptatei,“ — apoi invitarea séu demandarea plecarii capeteloru, — in rogatiunea de adi a catechumeniloru au trecutú aceste: „se-i invrednicésca pre dënsii in tēmpu cuviosu baiei nascerei de-a dóu'a, — iertarei peccatorulu, si vestimentulu nestrictiunei.“

Éra cele din rogatiunea a 2-a s'au contrasu in „Mantuiesce, indura-te, apera si ne scutesce pre noi D.-dieule cu darulu teu,“ lasandu afora cele referitórie la bunatati si folóse temporale.

Cele cuprinse in a 3-a rogatiune tóte le-au lasatu afora, — in essentia inse totusi occuru in ecteni'a diaconala asiediata dupa aducerea daruriloru in „Angeru de pace s. c. l. Cel'alaltu tēmpu alu vietiei nóstre in pace“ — „Capetu crestinescu vietiei nóstre“ si in finea dela „Pre présant'a curat'a“... „Pre noi insine s. c. l.“

Precum se scie, in asiediammentulu de adi a s. liturgie afora de rogatiunea de mai susu a catechumeniloru, alta rogatiune nu occuru, deórece dupa eschiamarea „Cá si acesti'a impreuna cu noi s. c. l.“ Diaconulu díce „Cáti sunteti chiamati esiti“ — care au referentia la scóterea catechumeniloru, — si se gata cu „Cáti sunteti credintiosi éra si éra cu pace Dlui se ne rogamu.“

Pre tēmpulu s. Chrysostomu inse dupa rogatiunea catechumeniloru s'a facutu rogatiune pentru energumeni si pentru penitenti.

(Va urmá.)

¹⁾ Hom. II. in II. Corinth. 5. 6. T. X. 398—404.

GRADURILE HIERARCHIEI ECCLESIASTICE.

Diaconatulul.

6. Loculu chirotonirei.

In asiedimentulu chirotonirei se dîce că cei doi diaconi î-lu iáu pre celu ce se ordinédia, si:

2) î-lu ducu in santulu altariu.

Mai susu s'a fostu atinsu caus'a chirotonirei Diaconului in altariu. Spre intregirea celoru acolo amintite se fia aci inca insemnate si acele, că ordinarea Diaconului in Tribunalulu celu sacru la mės'a cea santa se intempla nu numai spre contestarea superiōrei dignitati a Diaconului de cătu cum e a Lectorului si a Subdiaconului, ci si pentru ace'a, că se se arete, cumcà chiamarea Diaconului este servire in Tribunalulu si la mės'a cea santa a altariului, — si că unulu ce face parte din ordulu hierarchicu se cuvine că acolo se se innaltie la demnitatea servirei, unde are se plinésca officiulu seu.

Acést'a se cunósce din marturisirea s. Cyrillu Alesandr. carele asia dîce: „Preotîloru e concreditu altariulu si ce se contine intre velu,¹⁾ celoru ce se cuvine dreptu ace'a se se dîca: că se pazésca preotî'a; diaconiloru inse ace'a, că se se grigésca de mandatele (grigele, custodias, *φυλαγματα*) poporului, ce'a-ce inse voru implení atunci decumv'a voru pazí usiele Tribunalului santu, voru serví altariului.“²⁾

Totu asia dîce si Balsamonu vorbindu despre diaconissa, că „Cum va eserciá ace'a officiulu diaconului carea nu póte intrá in santulu altariu.“³⁾

Ací aflu de a amintí insemnatarea cea frumósá ce atribue Dionys. Areop. intrarei in altariu a celui ce se chirotonesce. Dîce adeca: „Intrarea si offerirea ace'a la altariulu celu

¹⁾ adeca intre tetravelulu care depindeá intre cele 4 colonne aredicate pre cele 4 coltiuri ale altariului, si care pre tempulu celebrarei sacre a sacrificiului acoperiáu pre preotu ast'feliu cătu bine se nimerescu cuventele psalmistului recitate de catra preotu la inceputulu s. liturgie „intrávoiu in cas'a t'a“ s. c. 1

²⁾ Lib. III. de Adorat. Dionys. Areop. c. V. De Hierarchia ecel.

³⁾ „Quae ergo ad sanctum altare accedere non potest, quomodo Diaconatus officium exercebit.“ in Can. 15 Calced.

domnediescu, precum si ingenunchiare inaintea aceluia, — pentru toti cei ce primescu ordurile sacre, inséмна, că dēnsii nu numai propriia loru viétia au se o supuna cu totul lui Domnedieu cá auctorului consacraei, ci suntu detori a-i aduce aceluia intregitate spirituala cu totul curata, pura si uniforma, cá asia încātu e cu putintia acea (intregitate) se fia démna de baseric'a si de altariulu celu domnediescu alu aceluia carele intru unu modu cu multu mai santu santiesce mentile cele domnediesci. ¹⁾

7. Incungiurarea altariului.

Fiindu ordinandulu introdusu in s. altariu mai antaiu merge la Archiereu, saruta supr'agenunchiariulu si omoforiulu archierescu, apoi tienendu-lu diaconii de ambe manile

3) „Incungiura altariulu de 3 ori.“

In cultulu divinuu de multe ori occuru ceremoni'a incungiurarei altariului, de esemplu: cu tamaiariulu si cu s. evangelia, prin ce amesuratu cuventeloru Psalmistului „Si voiu incungiura altariulu teu Dómne, cá se audu versulu laudei t'ale, si se spunu tóte minunile t'ale“ (25, 6) — se symbolisédia preamarirea numelui celui prémaritu alu lui D.-dieu.

Se intréba inse: — óre incungiurarea altariului ce se face cu ocasiunea chirotonirei Diaconului, afora de insemnatarea mai susu amintita, mai are si o alta insemnatate deosebita?

Unii dīcu cá incungiurarea ternaria a altariului este espresiunea ascultarei celui ce se chirotonesce intru implinirea officiului seu, totu-odata inse acea incungiurare symbolisédia contestarea perfectiunei sacre, carea promite a-o câscigá si pastrá celu ordinandu. Anume prin acea incungiurare celu ce se chirotonesce voiesce a aretá cá e gat'a a-se lapedá de tóte cele lumesci trecatórie si contrarie santiei officiului

¹⁾ Accessus et oblatio ille ad divinum altare, genuumque flexio insinuat omnibus iis, qui sacris ordinibus initiantur, tam propriam Deo, consecrationis auctori penitus subjiciendam, nec non spirituales integritatem omnino puram, purgatamque atque uniformem offerendam esse, ut, quantum fieri potest, digna sit divino templo et altari ejus, qui sanctiori ratione deiformes mentes consecrat!“ Hier. eccl. c. V. §. 2. pag. 313.

seu, si se va nisui cá tóte poterile si actiunile mintiei si ale animei s'ale se le offerésca, se le consacredie lui Domnedieu carele este isvorulu perfectiunei neinschimbate.

Goar inca recunósce insemnatatea symbolica a incungiurarei, numai cátu o esplica alt'feliu. Díce adeca, cá incungiurarea altariului si sarutarea celoru patru parti a s. mese intipuesce, cá ordinandu-lu in Diaconu venerédia sanctitatea altariului si promite a fire servitoriu demnu si credintiosu alu altariului si alu celoru ce se implinescu pre acel'a. De-odata inse í-si esprime acelu doru alu sufletului seu, ace'a incredere santa, cá dela darulu celu divinu ascépta perfectionarea si santi'a vietiei s'ale, carea o dedica spre promovarea santirei si gloriei lui Domnedieu.

Incungiura dara altariulu — díce acelu ritualistu — cá se se sacrifice in Tabernaculu Domnului, se audia versulu laudei lui, si se reinnoiésca teneretiele dênsului. ¹⁾)

Explicarea acést'a a lui Goar o intregesce Sym. Thess. cându asia marturisesce: „De trei ori incungiura s. mésa a altariului intru onórea s. Treime. Diaconii 'lu ducu cá pre celu ce a intratu in ordulu loru.“ ²⁾)

Aceste asia commemorandu-le, me voiu incumetá a tentá si o alta insemnatate a ceremoniei incungiurarei.

Dintre tóte sacramentele cele sacre mai cu séma trei suntu care in viéti'a basericeii au óresi-carev'a caracteru mai generalu, incátu adeca au referintia la intemeierea statului crestinescu, la celu preotiescu si la statulu celu socialu basericescu si civilu. Anume sacramentulu botezului, alu ordului si alu casatoriei. In celu de antáiu ne inscriemu intre madularile trupului lui Isusu Christosu adeca ale basericeii, — prin alu doile se intemeiédia hierarchi'a sacra, — si cu susceperea celui alu treile se intemeiédia legatur'a sociala basericésca si civila, se pune bas'a statului civilu si a propagarei credintiei prin continu'a generatiune.

¹⁾) Goar l. c. pag. 212. --- ²⁾) Ter quidem sacram mensam obeunt in Trinitatis honorem. Diaconi vero ordinandum deducunt, utpote qui eorum ordinem ingressus sit.“ De sacram. v. la Goar pag. 212.

Si ce aflamu noi in ritulu conferirei acestoru sacrame-
mente? Ace'a cà la tôte trei occura ceremoni'a incungiurarei. — Anume: In s. botezu dupa confirmare, preotulu impreuna cu celu botezatu de trei ori incungiura scaldători'a cântându cântare de invingere. — La cununia cá ceremonia ultima occura deducerea miriloru in giurulu mesei, cântându-se imnulu de bucuria: „Isaia dantiesce“ s. c. l.

Éra la conferirea Diaconatului asemenea se face incungiurare si se cânta totu acelu imnu de bucuria.

Incâtu se tiene acum'a de insemnatatea incungiurarei dîcemu cà: pâna ce s. baserica prin ceremoni'a incungiurarei dela s. botezu, cá si poporulu israeliteanu dupa tracerea marei rosie, 'si aréta bucuri'a s'a cà s'a nascutu omu in lume care in s. botezu intru Christosu s'a imbracatu, — pânace prin incungiurarea facuta la cununia 'si esprime bucuri'a cea santa pentru binecuventarea si santirea unei legature de viétia carea este typulu statorniciei martoriloru si a legaturei mystice a lui Christosu Domnedieu cu natur'a omenésca, la vederea carei'a cetele ângeresci inca cantáu cantare de marire lui D.-dieu: — pân'atunci cugetu cà incungiurarea altariului la ordinarea diaconului ambe aceste insemnatati le impreuna intr'un'a. Adeca baseric'a, atâtu cea docenta câtu si cea ascultória (toti cânta imnulu „Isai'a dantiesce“ si cei din altariu si cei din afóra), impreuna se bucura de acestu nou nascutu spre implinirea servitiului Domnului la iesl'a, la crucea si la mormentulu Domnului, cà-ci prin innitierea in ordulu celu sacru hierarchicu se pune temeiu la o legatura, la o casatoria sacra nedespartibila cu baseric'a, precum e si legatur'a ace'a ce esiste intre Christosu si sant'a baserica. — Pentru ace'a se si canta imnulu celu de bucuria „Santiloru Martyri“ s. c. l. . . „Marire tie Christóse“ s. c. l. si „Isaia dantiesce.“ Cantarea Martiriloru se canta — dîce Sym. Thes. — pentru cá se se arete, cà déca celu prezentatu la ordinare, dreptu a traitu, lupt'a cu cuvenintia o a sustienutu, credinti'a o a pazitu si curati'a o a pastratu, se si incununédia; éra s. martyri se invóca cá si partasi fiitori ai acelui choru santu.“¹⁾

¹⁾ Canticum vero Martyrum canitur: quia ad ordinem praesentatus dum recte vixit, rite pugnam subiit, fidem servavit, puritatem custodivit; proptereaque coronatur: et Ecclesiae martyres, quasi ejusdem tripudii consortes futuros invocat.“ (la Goar p. 212.)

În asediamentul chirotonirei Diaconului nu e susceptu acelu prescisu, care alt'cum la Goar. se amintesce, si e în usu si adi, cumcâ cându se face incungiurarea, ordinandulu saruta cele patru coltiuri ale altariului, precum si oriariulu si supr'agenunchiariulu archierescu.

Faça de modulu incungiurarei altariului, încâtu 'mi este cunoscutu, pre la unele biserice catedrale este o dâ-tina deosebita. Anume: Dupace pre ordinandulu l'ar' fi introdusu în altariu, la a dâu'a incungiurare, acel'a se scôte din altariu pre usi'a cea de câtra médianópte a altariului si de nou se introduce prin usi'a cea imperatésca, — si asia facu a dâu'a incungiurare, — apoi la a trei'a éراسي se scôte ordinandulu pre usi'a de catra médiadi si-lu reducu pre usi'a cea imperatésca facându a trei'a incungiurare. — Insemnatarea acestei ceremonie accidentale cugetu a fi ace'a cá se se arete celui ce se ordinédia modulu de intrare si de esîre intru implinirea servitiului seu.

Prin acésta ceremonia a incungiurarei altariului se finesc complexulu ceremonieloru premergatórie la chirotonirea Diaconului.

(Va urmá.)

Din istori'a despartîrei bisericei orientale de cea apuséna.

(Urmare.)

c) *Invingerea credintiei nicene. A doilea conciliu ecumenicu*

Imperatulu Teodosiu a fostu catolicu. Botezulu l'a primitu, fiindu bolnavu, dela Ascholiu episcopulu catolicu din Tesalonic'a. În 28 Fauru 380 a emisu din Tesalonic'a renumitul edictu, în care si-a esprimatú vointi'a cá toti supusii se urmeze credinti'a straplantata de s. Petru la Romani si care se predica de pontíficele Damasus si Petru din Alexandri'a reprezentantii occidentului si a orientului. În 14 Novembre 380 intrà în Constantinopolu, unde înainte de tóte a voítu se restitué religiunea catolica. La dâue dîle dupa intrare în sciintiã pre episcopulu arianu Demophilu, câ are se aléga :

séu se primésca simbolulu nicenu, séu se desierte besericele. Demophilu a preferitu acést'a din urma si impreuna cu Luciu episcopulu arianu din Alexandri'a a parasitu capital'a. Arianiloru le-a mai remasu o baserica a s. Moise la portîle cetatiei, cele-alalte s'au transpusu catoliciloru.

Mai patrudieci de ani a gemutu Bizantiulu sub domni'a ariana. Mare a fostu bucuri'a ortodoxiloru restabilindu-se éra religiunea adevérata. Imperatulu incungiuratu de cei mai inalti demnitari si de gard'a pretoriana, spre impedecarea atacuriloru posibile ale arianiloru, a insoçitu pre multu cercetatulu Gregoriu in procesiune pâna in baseric'a catedrala. Cu acést'a ocaziune a cerutu poporulu pre s. Gregoriu, care erá ordinatu de episcopu de mai in-ainte inse nu erá legatu de nici o baserica, de episcopu a capitalei. Gregoriu a voitutu se delature dela sine acést'a demnitate si s'a rugatu cá celu puçinu pentru acum se se améne lucrulu avéndu a multiamí lui D.-dieu pentru binefacerile primite.

Dupa-ce au luatutu catolicii in posesiune basericele, Gregoriu cu tóta opusetiunea s'a a fostu pusu episcopu pre scaunulu Constantinopolitanu (Dec. 380). Acést'a a datu ansa la diverse acuse din partea contrariloru. S. Gregoriu s'a aperatu in contr'a acuseloru si a esprimat dorinti'a, cá episcopii se decida despre ocuparea episcopiei constantinopolitane pre care elu numai a administratu-o pâna acum.*)

Dorinti'a lui s'a implinitu, pentru-cà Teodosiu atâtu pentru acést'a câtu si pentru intarirea credintiei nicene a convocatutu unu conciliu in Constantinopolu. Pâna la Maiu 381 s'au adunatu 150 de episcopi orienta'li, intre cari Meletiu din Antiochi'a, care la inceputu a purtatutu presidiulu. Dintre semiariani séu macedonieni s'au infaciosatu numai 36 de episcopi, cari inse n'au voitutu a primí credinti'a nicena si asia au parasitu capital'a.

Cea de ântâiu afacere a conciliului a fostu caus'a episcopului din capitala. Cercându in cauza s'a aflatutu cá ordinarea lui Maximu a fostu nelegala, prin urmare nula, si de ací si ordinarea de preoti facuta prin elu asemenea a fostu nula. Gregoriu Nasianzenulu a fostu recunoscututu de episcopu legalu si s'a intronisatu serbatoresce.

*) Cf. Hergenröther l. c. pag. 13 si urmatórele.

Cá episcopu a capitalei si-a pusu tóta nesuinti'a se aplaneze schism'a din Antiochi'a, unde afara de Meletiu mai erá unu episcopu Paulinu. Meletiu scurtu tîmpu dupa intronisarea lui Gregoriu a moritu. Presidiulu l'a portatu acum Gregoriu, care a staruitu cá se nu se aléga altu episcopu in loculu lui Meletiu, ci se se recunósca Paulinu dupa cum se pactasè mai inainte, cá adeca déca va murí unulu celualaltu se remâna in scaunulu episcopescu fâra cá se se aléga altulu. Episcopii mai teneri i-au facutu opusetiune cu vehementia sustienêndu cà recunóscerea lui Paulinu ar' fi concesione prea mare latiniloru. Multi si dintre episcopii be-trâni au intratu in partid'a loru. Resultatulu a fostu cà episcopii patriarchatului Antiochiei au alesu pre preotulu Flavianu de urmatoriu alui Meletiu. Sinodulu l'a aprobatu si cu acestea schism'a meletiana s'a continuatu.

Acést'a a intristatu pre Gregoriu atâtu de tare câtu a inceputu a nu participá la siedintie si a parasitu locuinti'a episcopésca. Lânga acést'a s'a mai adausu cà: episcopii din Egiptu si Macedoni'a, cari au venitu mai târdiu la conciliu, au pusu sub intrebare legalitatea redicarei lui Gregoriu pre scaunulu constantinopolitanu. Gregoriu lipsitu de amici, incungiuratu de episcopi intriganti si debilitatu trupesce, s'a decisu se resigneze dela episcopía.

Intr'o dí veni la siedintia si resigná de episcopatu dechiarându cà face acést'a in interesulu pazei si a unirei. Intre altele díse: „Decumva sum eu órecum vin'a discordiei vóstre, atunci me aruncati in mare si valurile neintiege-riloru se voru liniscí. Bucurosu voiu a suferí pentru unirea vóstra ace'a, ce voíiti, desí sum nevinovatu. Scóteti-me din scaunulu meu, alungati-me din cetate. Iubiti numai adeverulu si pacea cum dice Zacharia (c. 8).“ In fine 'si luá remasu bunu dela episcopi si-i rugá se-si aduca aminte totude-a-un'a de lucrurile s'ale.

Episcopii se vediura surprinsi prin pasiulu lui Gregoriu, inse curîndu se reculesera si-i primirá resignarea.

Motivele au fostu deosebite. Unii l'au invidiatu pentru darulu oratoricu, altii pentru-cà le-a condamnatu luxulu si superbi'a prin portarea s'a morala, altii pentru-cà le spuneá adeverulu prea liberu. Multi n'au voíitu se primésca resig-

narea, unii cându au auditu, că se primesce resignarea si-au astupatu urechile, au batutu in mâni si au parasitu conciliulu si cetatea, că se nu védia punendu-se altu episcopu in locul lui.

Dupa ace'a s'a prezentatu Gregoriu la imperatulu si aretandu-i cumu-că a resignatu s'a rogatu se-lu dispenseze de episcopi'a constantinopolitana.

Imperatulu numai cu greu a primitu resignarea lui Gregoriu. In locu-i s'a alesu pretorul Constantinopolului Nectariu din Tarsus, barbatu demnu si vediutu, inse inca nebotezatu.

Afara de caus'a episcopului din capitala s'a esplicatu mai pre largu si invetiatur'a basericei despre Spiritulu sântu. Simbolulu nicenu intregitu in sinodulu din Constantinopolu e simbolulu ce-lu avemu astadi in baserica. Sinodulu acest'a intre sínódele ecumenice este alu doilea.

Cu venirea lui Gregoriu la scaunulu episcopescu in capitala si cu sinodulu alu doilea se incepe o era nóua pentru baseric'a orientala. Puterea arianilor a fostu frânta, imperatulu pasi cá aperatoriu a ortodoxiei. In acést'a stare de lucruri a potutu si episcopulu din Constantinopolu se traga folóse din pusetiunea s'a. Cá episcopu a curtiei a potutu fi midilocitoriulu intre curte si episcopi, intre orientu si occidentu. De aici nu póte se apara lucrulu asia strainu déca episcopii capitalei au nesuitu se aiba rangulu primu dupa Rom'a, cum erá si nóu'a Roma prim'a dupa cea vechia.

Pâna la conciliulu ecumenicu alu doilea episcopulu residintiei orientali a fostu sufraganelu exarchului din Heraclea in Traci'a, dela care primiá consacraarea si de regula a primit'o si mai târdîu. Turburarile ariane si in specie dominarea arianismului si in Heraclea sub episcopii Teodoru si Doroteu a datu ansa la slabirea acestei legaturi, la usurpare in drepturile exarchului si in fine la redicarea Bizantiului preste cetatea metropola.

Din punctu de vedere a dreptului formalu — desî nu in fapta — inse a remasu vechi'a referintia intre ambele baserici, de óre-ce se pareá lucru greu a se schimbá ace'a ce a sanctionatu conciliulu nicenu. In baseric'a vechia nu erá cunoscutu principiulu de a se indreptá rangiarea scau-

neloru episcopesci dupa referintiele politice si dupa prerogativele politice a unei cetati, a face pretensiune pentru prerogative a episcopului respectivu faia de cei-alalti, cum s'a facutu acest'a sub domnirea imperatiloru crestini² in orientu si cu incetulu chiaru si prin sinode, ci ca motivu pentru indreptatire mai inalta s'a recunoscutu numai originea nemidilocitu apostolica a basericei. Din acest'a cauza principiulu amintitu mai susu a fostu combatutu atatu de ctra episcopii mai destinsi, ctu si de ctra scaunulu apostolicu chiar' si atunci, cându s'a incercatu a i-se dă valore din punctu de vedere a oportunitatei seu utilitatei. Fiindu-c apostolii pentru mai usior'a latire a religiunei au intemeiatu baserici in cetatile mai mari, cari si in timpurile antenice treceau de metropole de ace'a a convenitu insemnatarea politica cu cea basericsa a cetatiloru.

Acest'a impregiurare si nesuintia de a aduce in consonantia impartirea basericsa cu cea politica a datu vietia acestei maxime. Multe provincie basericesci au avutu ace'asi estensiune, c si cele politice fra c se fia inse acest'a regula basericsa. Cu timpul si mai alesu dela midiloculu seclului alu cincilea au ocupatu locurile mai insemnate in hierarchia trei metropoliti numiti si patriarhi, care nume mai in-ainte se dă episcopiloru mai destinsi. Acei'a au fostu episcopulu Romei, a Alexandriei si a Antiochiei. Desi aceste trei cetati au fostu cele mai renumite in imperiu, totusi auctoritatea mai inalta a episcopiloru din ele s'a redusu la apostolulu Petru, care a lucratu pentru latirea religiunei in Antiochi'a si Rom'a in persóna, ra in Alexandri'a prin discipululu seu Marcu si sta in fruntea catalogulu episcopescu a acestoru trei scaune destinse. Conciliulu nicenu cunósce singuru pre acesti trei metropoliti supremi (patriarhi), si canonulu 6 se referesce apriatu la poterea suprema a loru. Aceste trei scaune au formatu asia dicndu unu triumviratu hierarchicu la care a tinutu cu energia baseric'a romana, care e rigorsa in conservarea traditiuniloru s'ale. Ele au fostu indreptatorii afaceriloru basericesci si au tratatu mai de aprópe intre sine. Asemenea au fostu inzestrati cu unele drepturi inse inctv'a deosebite de a celoru trei episcopi si metropolitii din Cesarea in Capadoci'a, din Efesu

si din Heraclea in Traci'a, cari mai târdîu s'au numitu si exarchi, apoi primatii din Cartagen'a. Preste toti hierarchii inse stá episcopulu Romei, recunoscutu pretutindenea cá urmatoriu propriu a principelui apostoliloru si cá episcopulu supremu. Elu si-a eserciatu jurisdictiunea suprema in orientu asupr'a patriarchiloru, nu asupr'a episcopiloru cari eráu supusi imediatu patriarchiloru; in apusu inse a fostu densulu si uniculu patriarchu. Acés'a a fostu in genere ordinea hierarchica in cele de ântâiu trei decenie a seclului alu patrulea. In acestu periodu nu se afla revolutiuni basericesci, cum s'a întemplat mai târdîu in orientu. Legatur'a unirei nu s'a tulburatu prin nesuintiele egoistice, cum s'a întemplat mai târdîu. Desbinarile au fostu mai multu locali întemplându-se in un'a si ace'a-si baserica, inse nu s'a desbinatu baserica de baserica. S'au întemplat lupte serióse de totu felulu, nice o lupta inse pentru estinderca jurisdictiunei unui episcopu in o diecesa straina, pentru usurpare de drepturi in unu teritoriu strainu.

In tîmpulu acest'a nu se afla vênari dupa preferentie esterne, cum s'a întemplat mai târdîu. Clerulu si poporulu erá in strénsa legatura cu episcopulu seu si curtea imperatésca inca nu devenisè tînt'a caletoriloru episcopesci, aerulu curtiei inca nu inficiase animele orientaliloru si pomp'a lumésca n'a potutu abstrage pre episcopi dela pastorirea sufletésca si obligamintele ei cele grele.

In conciliulu dela Nice'a episcopulu Jerusalimului, care devenisè sub metropolitulu din Cesarea, — desî mai inainte se bucurá de védia mare fiindu episcopulu basericeii vechi mame, — a capetatu alu patrulea gradu de onóre (canonulu 7).

Canonulu alu treilea a sinodului II. ecumenicu da episcopului din Constantinopolu loculu primu de onóre dupa episcopulu Romei. („Episcopulu Constantinopolului se aiba loculu primu de onóre dupa episcopulu Romei, pentru-cá cetatea ace'a e Rom'a noua.“) Prin acést'a s'a resturnatu ordinea vechia de rangulu si s'au vatematu patriarchii Antiochiei si Alexandriei, acaroru drepturi jurisdictionali le intaresce canonulu II. a aceluasi sinodu.

Canonulu alu treilea n'a fostu indreptatu proprie in contr'a Romei si presupune pusetiunea eminenta a aceleia, a atins'o inse intru atâta, încâtu — desî cu nedreptulu — se poteá face incercarea de a deduce rangulu ei mai inaltu din insemnatatea politica a cetatiei. Dupa contextulu canonului nu s'a datu episcopului din Bizantiu jurisdictiune mai inalta, inse a fostu lucru fórte naturalu cá cu tóte aceste atâtu Asi'a mica cátu si Traci'a cu incetulu au venitulu in dependentia totu mai mare dela Constantinopolu, dela care depindeáu multu si in alte privintie. In conceptulu elasticu a canonului e cuprinsa provocarea de a-lu interpretá cátu mai largu, si in rangulu de onóre, au avutu unu radîmu pentru de a poté esoperá si impreună pre incetu cu rangulu si puterea corespondietória, si acést'a tiénta au si urmarit'o cu tenacitate archipastorii din Bizantiu pasiu de pasiu. Lui Nectariu pre lînga ace'a i-s'a concreditu se póрте grigia de baseric'a tracica, care a fostu devastata prin arianismu si anume se póрте grigia pentru restabilirea ortodoxiei. Acést'a inse a datu ansa la ingerintia mai mare. Prin acést'a dispusetiune a obtînutu scaunulu constantinopolitanu trei: a) deplin'a independentia de metropoli'a din Heraclea; b) conducerea diecesei tracice care celu puçinu implicate si fâra depunere expresa a exarchului din Heraclea a fostu avisata episcopului bizantinu; c) locul de onóre inaintea celoru-alalti metropoliti mai inalti afara de celu romanu. De aici mai de aprópe a urmatu si supunerea diecesei pontice si asiatiche, la a cãroru exarchi le-a mai remasu numai titul'a. Façia cu acést'a innoire patriarchulu Antiochiei Flavianu, care in acestu sinodu a fostu instituitu, s'a supusu si pâna cându a fostu prin dënsulu presentata Antiochi'a n'a facutu, éra mai târdiu n'a potutu face opusetiune. Alexandri'a inse, care a fostu scaunulu sântului Marcu n'a voítu se recunósca nici sinodulu cá atare, de unde la 449 Dioscuru patriarchulu de atunci a Alexandriei in unu sinodu ce l'a tiënutu a numeratu de a doilea sinodu ecumenicu pre celu din Efesu. Se pare cá acést'a a provenitu si de acolo, cá canónele respective s'au facutu in absentia episcopiloru egipteni. Episcopii Alexandriei inse n'au remasu consequenti, ci une ori au facutu atari pasi, prin cari indirecte s'a recunoscutu preferinti'a Bizantiului.

Singuru patriarchulu romanu a remasu consecuente si nici pontificele de atunci Damasus, care alt-cum a aprobatu decisiunea in contr'a lui Macedoniu, nici urmatorii sei pâna la Gregoriu celu mare, ba pâna pre tîmpurele lui Fotiu nu l'a recunoscutu. Bonifaciu I, Sextu III. a rejiciatu hotaritu acelu canonu. Si dintre colectiunile orientali vechi de canóne multe nu l'au luat.

(Va urmá.)

PREDICA LA SERBATÓRI'A INALTIAREI LA CERIU RI A D.-LUI N. ISUSU CHRISTOSU — ISPASU.

„S'a inaltiatu la ceriu.“

Ev. Marcu c. 16. v. 19.

Dupa-ce Domnulu n. Is. Christosu a facutu destulu pentru peccatele omenimei, la 40 de dîle dupa inviarea s'a din morti, adunându-si discipulii sei, merge impreuna cu dînsii pre muntele Olivelor. Dar' acum nu merge, cá se sè pregátésca la suferintie si batjocure; ci pentrucá sè se reintórca din acestu locu la Tatalu seu celu cerescu, cá se primésca coron'a cea nevescedîta a marirei sale. Martóri la acésta inaltiare au fostu discipulii sei, precumu si alti barbati, dupa s. Paulu, cá la 500 de insi. Santii Apostoli confirma acésta intîmplare prin perseveranti'a loru, fiindu mai gat'a a-si sacrificá chiar' si viéti'a decátu a negá si numai cu unu singuru cuvîntu ce'a ce au vediutu. Êr' poporele pagâne prin predicarea acestei intîmplari suntu devinse, se intorcu cu miile la crestinismu, la calea adeverului. Ierusalimulu fiinducá n'a crediutu s'a stersu de pre faci'a pamîntului; poporulu jidovescu, mai nainte poporulu celu alesu, pentru cerbicosi'a sa acum ratacesce pre intregu rotofolulu pamîntului.

Asiadara cu totu dreptulu serbéza s. mama baserica, intrarea cea gloriosa a Domnului N. Is. Christosu, care prin invingerile s'ale au eliberatu omenimea din servitutea peccatului. Astadi intra Domnedieescu rescumperatoriu in cas'a parintelui seu, pentru á primí coron'a victoriei, si a-si ocupá tronulu seu, siediéndu de-a drépt'a Tatalui. Astadi se des-

chidu portile ceriului, ce au statu inchise pentru peccatele omenimei 4000 de ani. Astadi stindardulu s. cruci este infiptu in vîrfulu Sfonului celui cerescu, cá semnu cumca toti acei'a, cari inrolându-se sub acestu stindardu, voru bate la portile ceriului, li-se va deschide. Si in fine astadi s'a pusu fundamentu sperantieí nóstre, cumcà adeca óre-cându si noi vomu ajunge in patri'a fericirei celei adeverate; pentru-cà D. n. Is. Christosu s'a inaltiatu, cá se ne pregatésca nóue locu.

Dreptu ace'a pâna cându ve voiu aretá, cumca: 1. a fostu de lipsa cá D. n. Is. Christosu se se inaltie la ceriu; si a 2-a cá, ce avemu se facemu cá se dobândimu imperatí'a cea cerésca; — ve rogu de atentiune.

I.

S. Apostolu Paulu in Ep. I. càtra Corinteni nu fàra de causa face amentire despre misteriu lu invièrei dîcându cumcà „inviarea din morti a Domnului nostru Isusu Christosu este fundamentulu credintiei crestine.“ Si cu totu dreptulu; pentru-cà, ce ar' fi folositu, cá s'a nascutu in pescera, cá i s'au inchinatu cei trei imperati; ce vindecarea mai multoru morbosi; — ce ar' fi folositu invierea din morti a lui Lazaru: — déca dînsulu ar' fi remasu in mormentu?

Desi la mórtea dînsului de pre cruce, lun'a si sórele s'au intunecatu; ceriulu si pamentulu s'au cutremuratu; mormentele s'au deschisu; cu unu cuventu desì intrég'a natur'a s'a imbracatu in doliu: — cu tóte acestea déca n'ar' fi inviatu din morti, nime n'ar' fi crediutu in dînsulu. Ér' S. Augustinu dîce, cumca inaltierea la ceriu a D. n. Is. Christosu este intarirea credintiei crestine. Asia este I. asc. inaltierea la ceriuri este intarirea credintiei crestine si totu unadata si bas'a sperantieí cumcà adeca si noi ne vomu inaltia la ceriu. Deóre-ce precumu dîce unu santu Parinte: noi speramu cumca, déca D. n. Isusu Christosu s'a inaltiatu la ceriuri, atunci si noi ne vomu inaltia, fiindu-cà unde merge capulu acolo si corpulu póte sperá cá va ajunge. D. n. Is. Christosu este capulu basericeí crestine, ér' noi suntemu membrele ei si imprenna formàm unu corpu. Capulu se va ingrigi si de celelalte membre. — Isusu dîce: „Eu mergu la Tatalu meu, cá se ve gatescu vóue locu;“ ér' in altu locu: „E de lipsa cá eu se mergu; deóre-ce

déca nu voi merge atunci Mangaitoriulu nu va veni." (S. Ioanu 16, 7.)

Tóte asiá s'au întemplatu precumu insusi a dîsu. Dupa ce s'a inaltiatu, indata a tramisu Mangaitoriu pre piritulu santu, care avé se intarésca pre ss. Apostoli si pre crestini in credinti'a si invetiaturile lasate de dênsulu cá ereditate. Cu ajutoriulu acestui'a Apostolulu Petru întórce numai decâtu 3000, ér' dupa ace'a 5000 de ómeni. Pentru-cà insusi Mantuitoriulu omenimei a dîsu: „Cel'a ce crede intru mine va face acusi ce facu eu, si mai mari decâtu acestea, deóre-ce eu me ducu la Tatalu mieu." (Ioanu 14, 12.)

Din acestea inca ne potemu convinge, cumcà a fostu de lipsa cá Domnulu n. Is. Christosu se se inaltie la ceriuri, pentrucà altcumu cine ni-ar' fi gatitu nóue locu? Cine ni-ar' fi gatitu o locuintia eterna intru imperatî'a cea cerésca?

Cu totu dreptulu serbàmú asiádara in dîu'a de astadi gloriós'a inaltiare a Rescumperatoriului nostru; deóre-ce astadi ni se deschide ceriulu, care a statu inchisu dinaintea omenimei unu tempu de 4000 de ani; in dîu'a de astadi amu câscigatu prin dênsulu unu aperatoriu si intreputetoriu inaintea Parintelui nostru celui cerescu; prin dênsulu, prin gratî'a s'a divina potemu se ajungemu si noi intru imperatî'a cea cerésca.

II.

Am dîsu cumcà Domnulu n. Is. Christosu a descinsu pre pamêntu, pentru-cá se ne rescumpere din servitutea pecatului, — si s'a inaltiatu la ceriu, pentru-cá se ne pregátésca nóue locu. A venitu pre pamentu cá se sfarime catelele pecatului; s'a inaltiatu apoi pentru-cá se potemu si noi gustá din fructele rescumperarei. Dar' densusu s'a inaltiatu dupa-ce a implinitu intru tóte voi'a celui ce l'a tramisu. — Éta conditiunile dela cari depinde si inaltiarea nóstra la ceriuri. — Multi voru díce intru sine cá suntu prea grele, cá nu se potu implení, deóre-ce omulu este o fintia marginita. Da Iub. asc. acestea ar' fi intru adeveru nesce conditiuni pre cari omulu cu poterile s'ale marginite nicanđu nu le-ar' poté implení, decumv'a Domnulu n. Isusu

Christosu, care pentru noi a luat corp omenesc, nu ne-ar' fi aretatu calea adeverului, adeca déca nu ne-ar' fi premersu cu esemplulu seu. Rescumperatoriulu nostru cá atotu sciutoriú, a sciutu prea bine cumcá omulu càdiutu in pecatu, nu e in stare cá se precépa invetiaturile sale, cà-ci vélulu celu negru alu pecatului intru atât'a i-a intunecatu mintea, încátu erá orbu sufletesce. Si apoi indesiertu dîcemu celui orbu cá se mérga dreptu, cà-ci elu nu va merge, deóre-ce nu scie care e lini'a cea drépta; orbulu are lipsa de conducatoriú. Indesiertu vomu demandá surdo-mutului, cá se faca cev'a, deóre-ce elu nu va precepe mai nemic'a din cuventele nóstre, déca nu-i vomu aretá si prin semne.

Pentru ace'a D. n. Is. Christosu nu numai cà ne-a invetiatu cà ce avemu se facemu, cá se ne inaltiamu la ceriu, ci ne-a aretatu si cu esemplulu seu. A percursu calea vîrtutiloru, pentru-cá se ni-o faca cu atátu mai bine cunoscuta. Ne aréta prin exemple nenumerate, cumu avemu se implenimu detorintiele nóstre, misiunea nóstra aci pre pamêntu.

Asiádara Iub. asc. dupa-ce D. n. Isusu Christosu ni-a invetiatu tóte si prin esemplulu seu si-a intaritu invetiaturile s'ale: urméza cumca nici noi n'avemu se facemu altucev'a, pentru-cá se câscigamu imperatî'a cea cerésca, decátu se-i urmâmu intru tóte. Dreptu ace'a se pasîmu cu tóta securitatea pre calea aretata de dênsulu, pre calea vîrtutîloru si adeverului. Si nici chiar' in midîloculu celoru mai mari greutâti, ce vomu intimpiná in acésta cale, nici atunci se nu ne abatemu dela dêns'a, se nu desperamu; deóre-ce Mântuitoriulu nostru, déca ne vomu alipí cu destula credintia de dênsulu, atunci ne va trimite gratî'a sa, ne va tramite mângaitoriú pre Spiritulu adeverului, prin conlucrarea cărui'a totude-a-un'a vomu esi invingatori.

Celu ce voiesce asiádara, cá se ajunga odinióra acolo, unde s'a inaltiatu in diu'a de astadi Mântuitoriulu nostru, acel'a trebue se-i urmeze cu tóta seriositatea. Da, se-i urmeze, inse nu in facera minuniloru; nu in vindecarea morbosîloru si in inviarea mortîloru prin unu singuru cuvêntu; nu in predîceri; nu in ace'a, ce nu se póte asceptá dela o fiintia atátu de marginita cumu este omulu; — ci se-i ur-

meze numai in ace'a, ce póte, ce se pretinde dela poterile s'ale marginite; adeca fie-care se-si implinésca detorintiele s'ale fația de D.-dieu, fația de omeni cu tóta conscientiositatea, si atunci apoi, cá nesce urmatori credintiosi ai Mântuitorului nostru Is. Christosu, si noi ne vomu inaltia la ceriuri, ne vomu face demni de imperati'a cea cerésca, ce'a ce din anima ve dorescu tuturoru. Aminu.

J. F. Negrutiu.

PREDICA LA SERBATÓRI'A POGORIREI SPIRITULUI SANTU — SS. ROSALE. *)

„Eu voiu rogá pre Tatalu, si altu Mângaitoriu va dá vóue, cá se remâna cu voi in veci, Spiritulu adeverului.“ Joanu XIV. 16, 17.

Care dintre voi I. A. nu scie, cá adi avem serbatóri'a SS. Rosalii?! Astadi noi cu ajutoriulu prunciloru nostri unii ne-amu infrumsetiatu casele nóstre, altii s. baserica cu flori si cu crengi verdi! — Serbatóri'a de astadi mai are si alte nume, asia: „Dîu'a a cincidiecia“ pentru-cà dela ss. Pasci (dîu'a inviarei) pâna adi au trecutu 50 de dîle. Apoi „serbatóri'a pogorirei Spiritului S.“ pentru cà de o parte adi a tramesu santîloru Apostoli Dlu Christosu din ceriu dela Tatalu pre Spiritulu santu, ce li la promisu dicîndu: „Eu voiu rogá pe Tatalu si altu Mângaitoriu va dá vóue, cá se remâna cu voi in veci, Spiritulu adeverului;“¹⁾ ér' de alt'a pentru-cà adi „prin Spiritulu santu s'au implutu tóte de cunosciantia lui D.-dieu,“²⁾ adeca prin tramiterea Spiritului s. lumea a cunoscutu, cá indeplinirea mântuirei nóstre este lucrarea prea santei Treime. Mai pe urma se mai numesce serbatóri'a de astadi si „Serbatóri'a intemeiarei basericei si a unirei popóraloru.“ pentru-cà din dîu'a de adi Apostolii au inceputu a vesti s. Evangelia la tóta lumea si tóte popórale s'au chiamatu intr'o unire.³⁾

*) Acésta predica se póte rosti fia in dîu'a I. fia in a II. a ss. Rosalii. — ¹⁾ Joanu XIV. 16, 17. — ²⁾ Pésna a 6-a. — ³⁾ Condaculu dîlei.

SS Rosale — după Nascerea și Invierea Domnului Christos — este a trei-a serbatore mare intru aducerea aminte a rescumperarei și mântuirii noastre începută și implinită prin D.-dieu-omulu — Isusu Christosu. La serbatori'a Nascerei amu potutu cunoște și admiră mai alesu îndurarea cea nemărginită a lui D.-dieu Tatalu catra nēmulu omenescu; la a santei Invieri — atotu-poternici'a și domnedieirea lui D.-dieu Fiulu, adeva a Dlui nostru Isusu Christosu, și acum, acum la ss. Rosale ni se pune înainte spre privire bunatatea lui D.-dieu Spiritulu santu, care bunatate ni-se împartășiesce celoru credincioși, și totu-odată ni se dă ocașiune a ne întări credinți'a în aceste trei persoane d.-dieesci, adeva în Prea sant'a Treime.

După ce despre D.-dieu Tatalu și despre D.-dieu Fiulu v'am vorbitu în mai multe rânduri, astăzi vrău se ve graiescu despre Spiritulu santu, arătându-ve, că cine este? și ce bunatati mai alesu ne daruesce nouă. Ve rogu dăra, lapedați pe câteva'a clipite dela voi tota grigi'a cea lumescă, deschideți-ve ânimelē și ve (în)doiti luarea aminte și pietatea! Era Tu, Spirite sante precum astăzi Te-ai pogorîtu și Te-ai asediatu preste ss Apostoli, așa vino și Te asiadia și intru noi, curățându-ne ânim'a de tota spurcătura, că ascultându cuvântulu Teu, se ne potemu mântui sufletele noastre!

I.

Cine este Spiritulu santu? Ne răspunde s. scriptura în mai multe locuri, precum :

Spiritulu s. este spiritulu lui D.-dieu; ¹⁾ — „Dămine, — unde se me ducă dinaintea spiritului Teu?“ ²⁾, este întiepletiunea, iscusinți'a și sciinți'a lui D.-dieu „și l'am implutu, dăce D.-dieu catra Moisi — cu spiritulu lui D.-dieu (pre Bezaleelu — maestrulu) cu întiepletiune, cu iscusinția, cu sciinția și cu totu feliulu de maiestria“ (că se gătăsca cortulu marturiei). ³⁾ Apoi Spiritulu s. este țări'a și vîrtutea lui D.-dieu „și dăca eu scotu diavoli prin vîrtutea (spiritulu) lui D.-dieu, éca a ajunsu la voi imperati'a lui D.-dieu“ dăce D. Christosu catra farisei la s. Mateiu. ⁴⁾ Scurtu: Spiritulu s. este

¹⁾ Fac. I. 2. Ps. 139. 7. ²⁾ Esir. XXXI. 3. ³⁾ Iudec. VI. 34, XIV. 6. ⁴⁾ Math. XII. 28.

a trei'a persóna d.-dieésca, D.-dieu adevératu cu Tatalu si cu Fiulu, precum se vede acést'a chiar' din cuvintele Dlui n. Isusu Christosu, prin cari tramite pre ss. Apostoli in tóta lumea spre a vestí invetiatur'a s'a cea santa: „Mergeti si invetiati tóte popórale, botezandule in numele Tatalui, si alu Fiului si alu Spiritului santu“¹⁾ si éراسi „Darulu Dlui n. I. Christosu si iubirea lui D.-dieu si Tatalu si impartasîrea Spiritului santu se fia cu voi cu toti.“²⁾

Vedeti dara de ací, I. A. cum Spiritulu s. este D.-dieu adevératu, alaturea cu Tatalu si cu Fiulu. Acést'a este credinti'a cea viua a s. baserice; acést'a este credinti'a stramosiloru nostri cá si a nóstra, precum o marturisiru si in Credeu. Vedi bine, cà mintea nóstra cea marginita si intunecata prin pecatulu stramosiescu si impresurata de nenumeratele gânduri si pofte lumesci, nu póte se cuprinda, nu póte se intieléga lucrulu acest'a, cum adeca cele trei feçie d.-dieesci, desí suntu trei cu numerulu, facu totusi numai *unu singuru* D.-dieu. De ací inse nu urméza, cà nepricepéndu noi acestu lucru, nici se ru póta fi adevératu. Pentru cà câte lucruri nu pricepem, câte nu le vedemu, si totusi siliti suntemu se le credemu, pentru-cà intr'adeveru ele suntu asia precumu ni se spunu cà suntu. Din cele nenumerate se ve aducu numai dóue — potrivite cu priceperea vóstra. Anume ce ati díce, déca v'asi spune, cà suntu ómeni cari mânânca carne de omu! Asia este, cà cu totii ve infiorati de unu lucru cá acest'a si nu usioru 'mi veti dá crediamentu? Si totusi este asia, pentru-cà ómenii invetiati si negutiatorii mari, cari âmbra tóta lumea pe mare si uscatu ne spunu acést'a cu gur'a si prin gazete, aretându cu numele si cu numerulu pe care si pe câti din soçii loru, si cum i-au mânacatu selbaticii din Americ'a, Afric'a si Australi'a. — Apoi „scobóra-mi pe D.-dieu din ceriu, prinde-lu si mi-lu arata, cá se-lu vedu cu ochii, si se-lu pipaiescu cu mânele si apoi voiu crede, pentru-cà eu nu credu, ce nu vedu!“ díse unu necredintiosu, catra unu preotu. „Scóte-mi mintea t'a din capulu teu, prinde-o si mi-o aréta, cá se o vedu cu ochii si se-o pipaiescu cu mânilé, si apoi voiu crede, cà ai

¹⁾ Mat. XXVIII 19. ²⁾ II Cor. XIII. 13.

mente, alt'cum nu!“ i respunse preotulu! — „Acést'a nu se póte i díse necredintiosulu, si nici nu-i de lipsa, pentru-cà d.-t'a scii, si scie tóta lumea, cà omulu are minte, desî nu se vede.“ Vedeti I. A. asia sta lucrulu si cu D.-diu Tatalu, cu D.-diu Fiulu si cu D.-diu Spiritulu s.; desî noi nu potemu intielege, cà tustrele feçiele aceste facu unu singuru D.-diu adeveratu, desî acést'a nu o vedemu, totusi trebuie se o credemu, pentru-cà acést'a ni-o spune nu o gazeta minciunósa, ci gazet'a lui D.-diu celui ce nu póte mintî, adeca s. scriptura, scrisa de insusi D.-diu Spiritulu santu prin mânilé sântiloru Apostoli, pentru-cà „Tóta scriptur'a este insufлата de D.-diu si de folosu spre invetiatura, spre mustrare, spre indreptare, spre intielegerea cea intru dreptate.“¹⁾

Si acum'a dupa ce sciti, cà cine este Spiritulu santu, se ve spunu, si ce bunetati, ce daruri potemu noi acceptá dela Spiritulu santu; numai ve rogu, ve mai reinoiti puçinu luarea minte si pietatea, cá asia deplinu mangaiati se ve poteti reintórce la casele vóstre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Spiritulu s. ne dà feliurite daruri. Asia unui'a i dà cuvântulu intielectiunei, ér' altui'a cuvântulu cunosciintiei; altui'a credinti'a, altui'a érași darurile vindecariloru; altui'a lucrarea minuniloru, altui'a profeti'a; altui'a deosebirea duhuriloru; altui'a feliuri de limbi, érași altui'a esplicarea limbiloru.“²⁾ Asia a daruitu sântiloru Apostoli in dîu'a de astadi darulu de a vorbí in tóte limbele, încátu ei, cari eráu ómeni neinvetiati incepura a vorbí de-odata ómeniloru straini, cari eráu adunati in Ierusalimu la serbató.e din tóte partile lúmei, fiacarui'a in limb'a s'a. Ascultati numai cum s'a intemplatú acést'a: „Éra sosindu dîu'a a cincidiecea, eráu toti (Apostolii) cu unu cugetu la unu locu. Si fara de scire s'a facutu sunetu din ceriu cá de unu vântu ce vine cu viforu si a umplutu tóta cas'a unde siedeáu. Si s'au umplutu toti de Spiritulu santu si au inceputu a vorbí intr'alte limbi, precum le dá Spiritulu a vorbí.“³⁾ Ar' fi prea multu, cându m'asi incumetá se ve vorbescu de ameruntulu despre tóte

¹⁾ II. Tim. III. 16. — ²⁾ I. Corin. XII. 8—11. — ³⁾ Fapt. Ap. II. 1—4.

darurile acestea, ce D.-dieu Spiritulu santu ni le impartiesce noue ómeniloru. Dreptu ce astadi me voiu marginí a ve aretá, cá Spiritulu santu prin darurile acestea este mangaiatoriulu nostru in tóte impregiurarile vietiei pâna la capetulu lumii. „Eu voiu rogá pre Tatalu, si altu Mangaiatoriu va dá voue etc.“

Oh! câte necasuri, câte suferintie, câte nenorociri nu ne ajungu in lumea acést'a?! Nenummerati ómeni alt'cum evlaviosi si buni 'si petrecu viéti'a dela légânu pâna la mormentu in cea mai mare lipsa, in cele mai grele dureri si suferintie. Din contra altii rei preste mesura, se intrecu in cea mai mare imbelsugare de averi, de onóre, de fericire.

Apoi privindu la vrêst'a omenésca, copilulu micu 'si inchipuesce, cá câtu de fericitu va fi cându va fi mare, si dupa ce a crescutu vede, cá la ce greutati, la ce suferintie si la ce necasuri trebuie se se supuna! Tenerulu fetioru doresce a ajunge vremea a poté fi de sine statatoriu, a-si avé cas'a si més'a s'a, si apoi cându s'a insuratu si a ajunsu a-si ocârmuí cas'a si pre sine, cum vré aflá, câtu de bine erá, cându erá liberu a sburá unde si incotro vreá, si cându altii se ingrigiáu de cele ce-i trebuíáu. Cându omulu este singuru, se uresce, se plânge, si apoi cându ajunge a fi membru activu alu societatiei omenesci in baserica si in comuna, vrêndu a-si duce in deplinire gândurile si planurile cele bune, aflá cu dorere, cum ómeni rei fara anima, fara consciintia, fara credintia i incrucisiéza tóte planurile, si apoi éراسi se intristéza, éراسi se mahnesce, si incepe a-si urí viéti'a. Scurtu: indetulire si mângaiare cum dorimu, pe acestu pamentu nu potemu aflá nicairi.

Dar' se nu pierdemu speranti'a Iub. Asc. pentru-cá este D.-dieu in ceriu si acést'a este preste mesura induratu. „Bunu este D.-dieu cãtra toti, si in lucrarea sa preste lucrurile sale.¹⁾“ Deci susu se avemu iuimele, si in tóte necasurile, in tóte suferintiele si in tóte greutãtiele vietii, vomu capetá ajutoriu si vomu aflá mângaiere sufleteloru nóstre, déca ne vomu indreptá cãtra dênsulu cu ânima curata si umilita si cu deplina incredere.

¹⁾ Ps. 145 v. 9.

Pentru-cà astadi D.-dieu in Spiritulu santu ni-a deschis din ceriu isvorulu mângaierei celei mai dulce alu sperantiei celei mai sigure si alu ajutoriului celui mai puternicu pre acestu pamentu, si déca numai vomu crede „ríuri de apa viua“ adeca tóte darurile Santului spiritu — pomenite mai susu voru curge asupr'a nóstra.¹⁾ Asiá umiliti, asiá smeriti cu anim'a, asiá incredintiati petrecura ss. Apostoli dupa inaltiarea D.-lui la ceriu in restimpu de 10 dîle pururea in baserica, laudându si binecuvântându pre D.-dieu²⁾ pana ce Spir. s. in dîu'a de adi i-a mângaiatu, intarindu-i cu putere de susu la luptele, la suferintiele, la bătăile si la crâncen'a mórte, ce aveáu se le suferu pentru invetiatur'a sânta a D.-lui Christosu. Cumu mângaiu Spir. s. pre cei credintiosi si in dîlele nóstre poteti intielege din întemplarea urmatória.

O femeia nenorocita se vedeá stându in genunchi pe marginea unui rîu. Capulu plecatu in josu, ochii cufundati in capu si secati dejá de lacrimi tîntiti asupr'a unui punctu anumitu in apa, mánile incrucisiate si intregu corpulu dejá sdruncinatu. Lînga dîns'a in apropiare josu unu pruncutiú cá de 1½ ani se svêrcoliá incóce si incolo in nevinovat'a-i indestulire. Ori cine ar' fi potutu privi scen'a acést'a, ar' fi trebuitu se presupuna cev'a urmare ingrigitória. Dupa-ce femeia statú câtv'a nemişcata in positiunea pomenita, deodata scóte câteav'a oftári sbuciumatórie din pieptu-i ce se sbatea cu taría si apoi respirá de dóue trei ori adûncu, 'si indreptá capulu si ochii spre ceriu, 'si redicá mánile si le pune la olalta, si deodata inseninându-se faci'a, pâna aci galbena cá cér'a, se pareá cà buzele-i tremuratórie borborosescu o rogatiune. Apoi éراسi atîntesce ochii cându pe pruncutiú, cându pe punctulu hotaritu in apa. Acum'a 'si redica pruncutiulu stringêndu-lu cu mân'a stînga la sênulu ei ce clocotía de dorere . . . se scóla incetinelu . . . o santa cruce cu drépt'a si . . . deodata simtiesce o mâna tare, cà o prinde de bratiulu dreptu. Se întórce si vede unu tîneru, care cu o faci'a senina si cu unu glasu simpaticu i striga: „Sermana femeia nefericita! Ce voiái se faci?“ — „Ce vo-

¹⁾ Ioanu VII 38, 39. — ²⁾ Luc'a XXIV. 52.

iámu se facu,“ respunse femeia surprinsa si cámu inspaimântata, acést'a ai poté-o d.-t'a aflá si de síne, deóre-ce vedu, cá ai fostu totu in apropiarea mea. Inse, pentru-ce voiámu se facu acestu pasu, vréu se-ti descoperu, fiindcá 'ti cetescu pe fačia, cá in pieptulu d.-t'ale bate o ánima crestinésca. Barbatulu mieu prin viétia necinstita si fara socotéla nu numai cá m'a adusu asiá de timpuriu la gréu'a sarcina a veduvéi, ci facündu detorii preste detorii, astadi mi-au luatú si vëndutu totu ce amu avutu, lasându-mi numai ce vedi pe mine si acestu pruncutiú nefericitu, aruncându-ne pe utiliele ómeniloru. Nu sciámu ce se me facu, si in indoiél'a ace'a am venitu aci la apa, cá in tréns'a se ì-mi aflu sfêrsítulu vietiei mele ticalóse. Cândú éca de-odata me sculái, si . . .“ „Te-am prinsu eu impededându-te dela mórte.“ — „Nu, respunse femeia, . . . nu, — m'am redicatu, pentru-cá in acea clipita, 'mi adusesemi aminte de cuvintele din urma ale moribundeii mele mame: „Iubit'a mea fiica! 'mi díse, in tóte necasurile tale indrépta-te càtra Sp. s. carele este parintele si mângaitoriulu celu mai bunu alu saraciloru, si elu 'ti va ajutá tîe!“ Asiá, suspinându din inima mi-am indreptatu mintea cu deplina incredere càtra Spiritulu santu inainte de a-mi duce in deplinire propusulu. Si nu sciu ce am sêmtítu, póte, cá si iubit'a mea mama de-acolo de susu s'a rogatu pentru mine, pentru-cá de-odata m'am sêmtítu usiorata, deodata o nóua potere par'ca mi-a intratu in corpulu cestu obositu si storsu de tóte sucurile vietiei. Atunci m'am' redicatu de josu, si amu dísu in mine: decátu se-mi osândescu sufletulu la muncile iadului ucidiéndu-me pre mine si pe acésta fiintia nevinovata, mai bine voiú merge in lume a cersì, pentru a me sustiené impreuna cu dênsoá!“

„Bunu gându ti-a datu Spirit. s. adause tinerulu omu, altcumu eu oricum te mântuiám dela o mórte nesocotita, pentru ace'a am alergatu aci nevediatu de tine. Ia-ti bâteielulu si vino dupa mine . . . eu me voiú ingrigí de voi de améndoii!“

Iub. Asc.! Credu, cá nu trebuie se ve graiescu mai de parte, intêmplarea acum'a enarata ve vorbesce mai bine, decátu mii si mii de vorbe sunatórie; un'a numai mai adaugu: Luati si urmati esemplulu acestei femei nefericite, indreptatî-ve in

tóte necasurile, in tóte lipsele si suferintiele vóstre càtra Spiritulu santu; díce-ti cu gândulu la Dênsulu in tóta díua baremi unu singuru „Tatalu nostru“, si Mângaitoriulu nu ve va lasá lipsiti nici-odata de ajutoriulu seu celu atotu-poternicu.

Si acum'a dupa-ce v'am aretatu, cà cine este Spirit. s. care astadi s'a pogorítu din ceriu asupra ss. Apostoli, dupa ce v'amu insíratu darurile ce potemu se le dobândimu dela dênsulu, avêndu inimile curate si umilite si o credintia neclatita: nu ne remâne alt'a, decâtu aplecându ânimile si genunchii nostri asiá se ne rugamu: „Dómne Isuse Christóse, carele ai trimisu din ceriu Apostoliloru Tei pre Mângaitoriulu, — o trimite-ni-lu si nóue, si fà cá se remâna cu noi in veci Spiritulu adevéruului Aminu.

V. Gr. Borgovanu.

Cuvintele crestine in limb'a româna.

Dieu-Domnu-dieu-Dumnedieu-Dieitia-Dîna.

Romanii, imbraçisandu religiunea crestina, trebuia mai înainte de tóte se devina din politeisti — monoteisti; se renuntie adeca la tóta multimea de Diei si Dieitie si se nu mai aiba de câtu unu singuru Dieu, la care sè se inchine, pre care se-lu adóre si dela care se speré mântuirea si ajutoriulu.

Cu greu inse le venia a se despartí de odata si cu totulu de atâtea numiri si epitete sacre, care le amintiau la fia-care momentu a vietiei loru publice si private imaginile cele mai scumpe, mai grandiose si mai intime.

Ce au facutu ei dar'?

Au admisu ideia si principiulu monoteismului ebreo-crestinu; dar' cându a fostu se indice pre acelu Dieulu unicu, pre Dieulu creatoriu si mântuitoriu, atunci — totu dupa conceptulu traditiunei s'ale pagâne — nepotendu uitá de totu pre *Iupiter maximus, optimus, Ious pater, Ius pater, Deus pater, Deorum Dominus* etc. au datu lui Sabaoth, lui Jehov'a, numele nationalu romanu de *Dominus Deus* — Domnulu Dieu — Dumnedieu, conservandu in acelasi timpu si numirile de Dieu, Dieitia, Dîna, pentru toti ceialati, de cari se despartiau.

Ei au mai conservatu vorb'a de Dieu pâna astadi si cá mica formula de juramêntu de puçina importantia, precum: „Dieu!

nu știu nimicu“; „Dieu n'amu dîsu eu acést'a“; ér' cându voiescu a face unu juramêntu mai solemnu, atunci adauga: „Dieu pre legea mea!“ „Dieu! pre Domnedieu.“

Este fôrte importantu cã acésta combinatiune, séu mai bine, acésta transformare a lui *Jupiter Deorum Dominus* in Domnulu-Dieu se afla cu prea mici variante la toti populii esiti din marea giute latina. Asia ital. *Domeneddio*, span. *Dondio*, v. fr. *Domdieu* *Damdieu* etc.

Fiindu mai multu de decãtu siguru cã *Dominus-Deus* a fostu la Romani unu terminu crestiniu, deci numai odata cu crestinismulu elu a potutu trece dela Romani la Români.

Sântu, sânti, sânti, sî sânti, sânt'a, sânte,-angeru,-marturu.

Vorb'a sfântu, sffntu, sfeti, precumu si aceea de mucenicu (martyru) suntu slavone, este adevératu: dar' ele s'au introdusu multu mai târdiu dupa crestinarea Romaniloru, prin cãrtile si carturarii slavo-bulgari.

Proba irecusabila pentru acést'a, avemu impregiurarea, cã terminii primitivi si populari, cari s'au conservatu cu religiositate pâna in diu'a de astadi, cari traiescu in rostulu poporului si pre cari i-i aflamu chiar' in cele mai vechi documente scrise, suntu acelea de mai susu, adeca sântu, sânt, sãu, sãnta, sânti, sãmti si sãmpti, din latinulu *sanctus, sancta*, cari si in dialectele italice dela Nordu au devenitu *santo, santa*, si, unde la Romani *p* s'au adusu intre *m* si *t* intocmai cá la Latini in *sumptus* etc.

Asia Romanii dîcu: Sãn-Petru, Sãnta-Maria, Sãm-Medru (Sãn-Demetriu); Sãn-Giorgiu si Giurgiu, de unde avemu numele de ómeni si localitati fôrte respandite, cumu: Giur-gea, Giurgescii, Giurgitia, Giurgiu, apoi Sãn-Vasfiu (Sãn-Basiliu), Sãn-Nicóra = ital. *San Nicola*, de unde Nicorescu si Nicorescii; Sãn-Tóder (Sãn-Teodoru); diu'a de Sãmti (serbatórea catal. fr. *la Toussaint* „toti sãntii“); Sãn-Ziane (la Saint-Jean) etc.

Angeru, cu *â* inchisu inainte de nasala, cu *g* pronunțiatu *dje*, si cu *l* prefacutu in *r* intre vocale, este inca o proba de crestinismulu latinu alu Romaniloru, pre care n'amu luat-o nici dela Greci de-adreptulu, nici dela Slavi, cãci amu fi dîsu atunci anghelu, precumu dîcemu Anghelu la numele de botezu si precumu mai târdiu amu luat u vorb'a compusa grecésca *Archanghelu*.

Asemenea si vorb'a marturu cu *u* in locu de *y* dela *martyros* are vechimea ante-slavica in limb'a romãna, precumu si verbulu marturire si marturisire séu marturiã credintiei, „*confessio peccatorum*“, „*confessio fidei*“; cãci sciutu este, cã celu care marturiã credintiã s'a in Cristu, in seculii I si II, deveniã marturu, adeca declarat u crestiniu, si apoi cá atare, torturatu si ucisu, deveniã martyru.

Biserica (Baserica si Besereca) tēmpla-altariu etc.

„Basilicele“ fura in Rom'a si in cetatile principale ale imperiului romanu, in primii seculi ai erei nōstre, cele de-antāiu localuri, in cari fū permisu crestiniloru a adorá pre „Domnu-Dieulu“ loru. Adeveratele „temple“ eráu inca rezervate numai Romaniloru politeisti, necrestinati. De aceea Romanii cându venira in Daci'a din Rom'a si din totu imperiulu romanu, pâna a nu deveni cretinismulu religiune oficiala de Statu, venira cu numirea loru de basilica, baserica, si mai pre urma biserica; ba inca si dupa acelu solemnu si supremu momentu care a santificatu pre imperatulu Costantinu, vedemu cã numirea de Basilica se mantine in tōta lumea romana, in Occidentu si in Orientu, cu o mare putere, cu o mare presistentia.¹⁾

Romanii au mai conservatu si verb'a *templum* sub form'a tēmpla dela pluralulu tēpla, spre a designá partea aceea a bisericeii, care desparte altariulu de publicu, care in genere este ornatu cu sculpture si flori relevate, si unde se afla depinse imaginile Dieului si ale sãntiloru superiori.

Din vechime si pâna astadi Romanii dīcu „tēmpl'a bisericeii“; ér' cându dīcu numai tēmplu, ceea-ce cá forma e modernu, intielegu cas'a de rugaciune a celoru necrestini.

Altariulu a remasu asemenea curatu romanu, atātu in cãrti, cātu si in gur'a poporului; ér' sub form'a de oltariu nu se vede decātu fōrte raru si numai prin unele cãrti scrise de Romanii care cauta a imitá form'a slavica, cu tōte cã si oltariu este imprumutatu de Slavi dela Romani.

De asemenea Romanii au coservatu in tōta puritatea romana pre Sãnt'a Cruce (*Sanctum Crucem*) si semnulu Crucii (*signum crucis*, fr. *le signe de la croix*); si au consacratu acestu sãntu simbolu alu martiriuluiu divinuu prin o multime de locutiuni si expresiuni: A-si face cruce (*sibi facere signum crucis* — fr. *faire le signe de la croix*); Ucida-iu s'au uciga-lu crucea (*occidat eum crux*) pentru Draculu sėu Diavolulu; Cruce ajuta! in semnu de incuragiare, de insufletire (*crux adjuva s. adjuta!*) Saruta, pupa crucea (*Salutare — pupare Crucem*); Crucitu si Crucitura (*croisė*); Rescruci (*bifurcatio callis*); M'amu crucitu (*je me suis étonné*), adeca mirandu-me sėu spaimentându-me mi-amu facutu cruce; Cruce de barbatu etc. etc.

Tōte aceste locutiuni, tōte aceste expresiuni, tōte acestea si alte multe, multe imagini ale cugetarei intime populare crestine, óre le-amu conceputu si rostitu Romanii primindu cretinismulu dela Slavonii?

Totu asemenea mai au Romãni cretini si crestinii anume

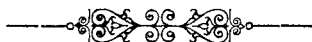
¹⁾ Vedi Martigny, Dictionn. des antiquités chrétiennes. V-a Basilica pag. 79.

cá Romani, vorb'a mormentu = lat. *monumentum* si prin diferite fase: *monimentum* si chiar' *morimentum*.¹⁾

Pre lãnga vorb'a mormentu, Romanii mai au si vorb'a locu (lat. *locus, loculus*), càrui-a f-i dau semnificatiunea de „locu de ingropare“, chiar' cá Romanii din seclulu I. si II. pre tempulu persecutiuniloru crestine.²⁾ Macedo-romanii nici au vorb'a mormentu, ci numai locu, pre care o intrebuintieza si in sensu de grópa funerara.

Vorb'a tóca, scãndur'a pre care o bate séu o resbate unu díacu séu unu servitoriu alu bisericeii, si prin care se da semnalulu de adunare si de rugaciune ori priveghere (*pervigilia*) este de aceea-si origine cu latino-italianulu *toco, tocare* „a bate“, fr. *toucher*. Clopotulu (fr. *cloche*) fiindu adoptatu de biserica multu mai târdiu si neintrunindu intr'unu modu rigurosu conditiunile formatiunei unei vorbe curatu romane, de óre-ce din clo-, trebue sè se faca la noi chio-, ílu lasamu la o parte.

(Va urmá.)

Rogatiune.

I.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O Dómne, noi cu totii aicia adunati
Vedemu de câte rele suntemu impresurati . . .
Vedemu pe fratii nostri de-unu sãnge si de-o mama
Traindu in sfãsiere si fara a-si dá séma
Ce fapte 'njositóre de dènsii se comitu,
Cà scopulu si-a loru fapte pe dènsii i-a 'njositu...
Si ast'feliu in orbie ei dilele-si tèrescu
Si cu desgustu de astadi, ei alta di dorescu....

II.

Si multu-dorit'a mãne in astadi se pface;
Dar' cá 'n trecutu ei astadi nu potu a se desface
De pasiuni desierte, dorintie vanitóse,
Ce i-i impingu adese la fapte rusinóse....
Cá astadi dènsii mãne si pâna la mormentu
Lucreza, vrèndu se-si faca aicia pre pamentu
O vecinica domnie, gãndindu cà 'n vecinicie
Ei voru trái aicia — in órb'a loru truffie.

III.

Si spre-a-si ajunge scopulu, de-a-si aduná comóri,
In stare suntu in crime se-innote adese-ori....

¹⁾ Vedi Roller, *Catacombes de Rome*, si Rossi, *Roma Soteranea*. —
²⁾ V. Martigny, *Vº Locus — loculus*.

Nu crutia nici pe frate si-omóra moralmente
Pe ori si cine sortea le-ar' aruncá-inainte...
Si-apoi? facúndu bilantiulu de ce-au agonisitu
Si lasiele mijlóce, de cari s'au folositu: —
O spaima i cuprinde si in sudori de sânge
Incepu, cá si copii, a lamentá si-a plânge....

IV.

Cà tót'a loru viétia zadarnicu au muncitu
Si cá aici remâne alu loru agonisitu —
Mosiile intinse si auru si palate
Ornate cu metasuri si-'n lacrimi udate,
I umple adi de spaima; — dar' mai sfasiatoru
Le róde consciinti'a: ca tristu trecutul loru
Nu póte se remâna aicia pe pamentu; —
Trecutu-i insotiesce dincolo de mormentu!

V.

O ce amara sórte! se fii câtu ai traitu
In lume de totu omulu moralu despretuitu;
Se sênti la totu momentulu in peptu-ti remuşcarea —
Adi frica de pedépsa si mâne desperarea....
Se sênti in ór'a mortii obrazii tei ardiéndu,
De-a victimeloru lacrimi, ce tu le-ai storsu ridiéndu;
Si-'n estu concertu de spaime, de spectre insoçitu
Se treci la nemurirea, ce ti-o-ai pregatitu!

VI.

*O Dómne, fie-Ti mila de neamulu romanescu,
Ce-'n dile de restriste cu bratiu-i barbatescu
Si-a aperatu credinti'a si numele Teu santu,
Si-a adapatu cu sânge stravechiulu seu pamentu!
Revarsa peste dênsulu lumin'a T'a cerésca,
Descépta-i consciinti'a si fa-lu mereu se crésca,
Se crésca in iubire-ti si-'n fapte mari se crésca
Si cu-alu seu nume, Dómne, eternu se te marésca!*

VII.

Tu insuti, Dómne sânte, ne dici cá se-indrasnimu
Cu sarcinele nóstre la Tine se venimu —
Asia cu consciinti'a sdrobita si-incarcata
De usiurinti, gresiele si-in negru imbracata;
Daca avemu in tine incredere, cá poti
Se ierti si se ne vindeci de mórte Tu pe toti!...
Credinti'a nóstra-i slaba; dar' Tu-o poti intarí:
O Dómne, fã-o tare, se Te potemu marí!

VIII.

Tu dici, Isuse Dómne, că daca Te-omu iubi,
Iubiti vomu fi de Tine si-in veci nu vomu muri;
Dar' scii Tu insuti, Dómne, că slab'a-ne iubire
Că firulu de painginu atátu e de subtire....
Reversa dar' iubirea-Ti in peptu intunecosu
Că-in elu se ne lucésca, că farulu luminosu:
Prin dês's'a numai, Dómne, potemu că se venimu
La Tine si cu Tine ferice se traimu!

Al. Radu.

V A R I E T A T I.

Limb'a statului la adrese de scrisori oficiali. Ministrulu de interne reg. ung. a emisu toturoru municipiiloru, mai alesu inse comuneloru, o ordonantia, dupa care tóte scrisorile ori pachetele, cari acestea le voru trimite pre teritoriu ungurescu, se fie adresate exclusivu in limb'a magiara; de ace'a pe fiesce-care pachetu de posta oficialu, care se trimite scutitu de porto, trebue se fia pusu numele oficiului, carele trimite pachetulu, numele adresantului si clausul'a scutirei de porto in limb'a oficiala a statului, adeca cea magiara. O asemenea ordonantia a emisu si oficiiloru basericesci ministrulu culteloru. Ministrulu de comunicatiune a ordonatu oficiiloru postale, că se controleze executarea acestei ordinatiuni cu ocasiunea inmanuarii pacheteloru, éra acele scrisori oficiale care nu corespundu acestei ordinatiuni se se denuntie directiuniloru postale, alaturându-li-se pliculu ori literile. Oficiile postale de primire suntu inse indetorate, că se primésca pachete oficiale fie ele in ori-ce limba adresate, atunci, cându trimitiatoriulu refusa a le primí inapoi, acést'a pentru-cá expedarea se nu suferé intârdítere.

Bibliografia. — Unu nou tomu de „**Cuventari funebrale si iertaciuni**“ a scrisu d.-nulu *Titu Budu*, care in 1878 mai edase ast-feliu de *cuventari funebrale*, cari atunci fusesera fórté bine primite. — Tomulu acest'a alu II-lea, — care va esí de sub tipariu preste puçinu — cuprinde vre-o 50 de predici la prunci mici, la fetiori si fete, la barbati teneri si muieri tenere, la betrâni si betrâne, la diverse ocasiuni si diverse casuri de mórte, la ómeni repausati in diverse stari sociale ale vietiei. — Predicele suntu amesurate cerintiiloru si impreunate cu iertaciuni. Pretiulu de prenumeratiune e 1 fl. v. a., dupa esire de su tipariu se va vindé cu 1 fl. 50 cr. — Abonamentele se se faca câtu mai curându la redactiunea acestui diariu in Gherl'a.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete-Negrutiú in Gherl'a.

Gherl'a Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu.